

STRIPONAUTI

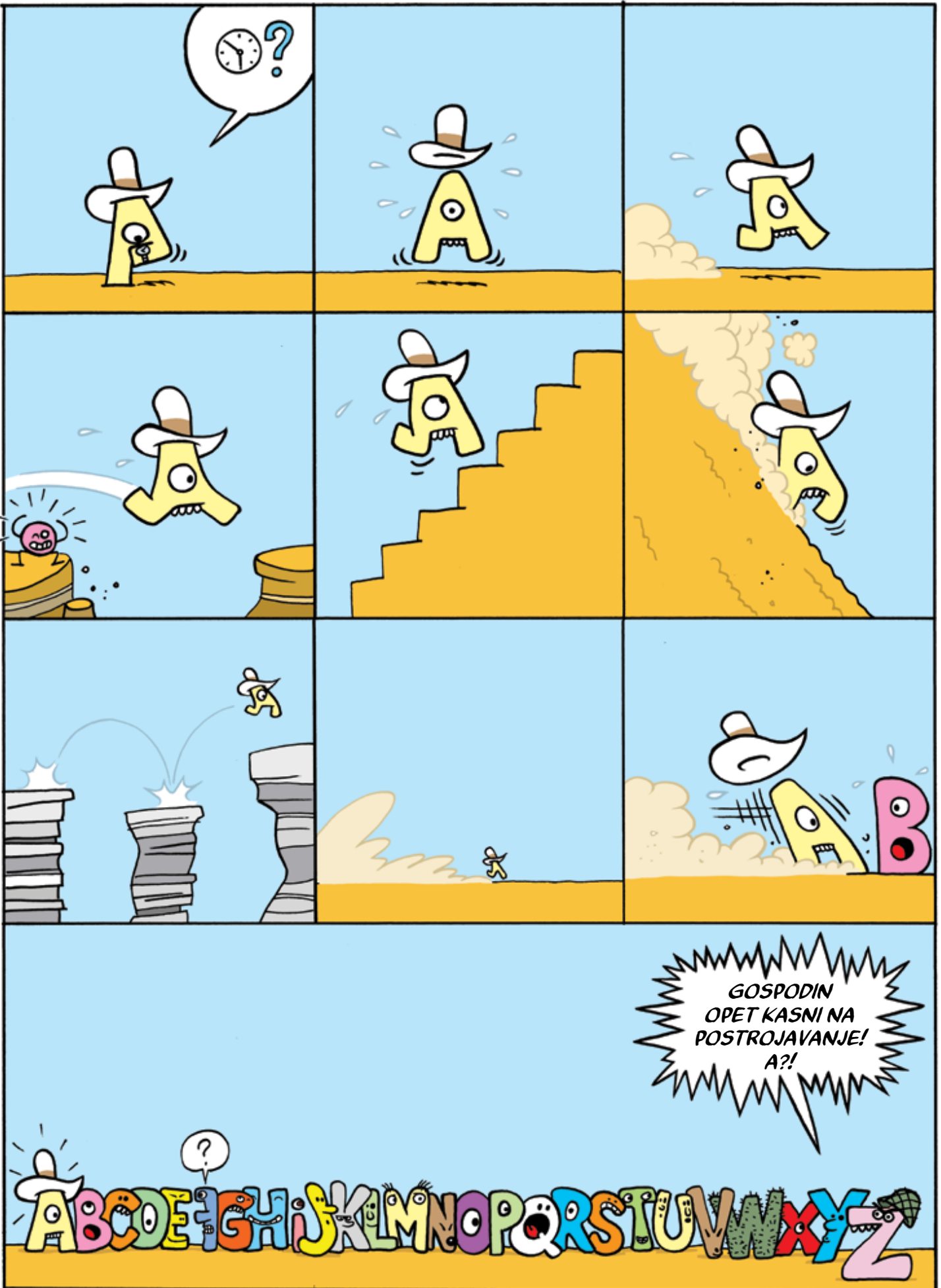
POČETNICA ZA CRTANJE STRIPOVA

osmislio i nacrtao:

Tihomir Tikulin - Tico

MONSTER A

Dobro došli u našu striponautsku strip-početnicu! Zadovoljstvo nam je provesti vas kroz prve korake u čarobni svijet stvaranja stripova. Pokazat ćemo vam kako šarati, smisliti priču, stvoriti likove i s njima stvoriti nacrtanu priču. Ukoliko ste stvarno zainteresirani za crtanje stripova strpljivo i hrabro napravite sve zadatke koje smo vam postavili. Budite u uporni i radišni i na kraju će se trud isplatiti.

Šarajte i crtajte, vježbajte i precrtavajte ono što vam se sviđa kod omiljenih strip-majstora.

I precrtavanje je učenje! Vaše trenutno crtačko znanje je sasvim dovoljno kako biste uspješno napravili sve zadatke koji su pred vama.

Ova početnica će vas naučiti osnovama strip-jezika. Saznat ćete kako crtati izraze lica, govor tijela i kako smjestiti scenu u okvir. Uputit ćemo vas kako se pripremiti za crtanje, gdje nabaviti potrebne foto-reference, kako crtati po scenariju...

Sigurni smo da ćete se na ovom strip-putovanju dobro zabaviti i nešto novo naučiti.

Sretno!

IMPRESSUM

Početnica za crtanje stripova

Nacrtao, napisao i likovno oblikovao
Tihomir Tikulin

Pomogli u prilagodbi za učenike s teškoćama
Barbara Horvatić
Andrija Mijačika

Za izradu ovog priručnika korišten je font
OmoType

Tisak
Sveučilišna tiskara,
Zagreb

Nakladnik za Hrvatsku
Umjetnička organizacija
STRIPAONICA

Mjesto i godina izdavanja
Zagreb, svibanj 2024.

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture
i medija Republike
Hrvatske u okviru
projekta „Striponauti“.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

strip?

Stripovi su nacrtane priče u kojima svatko može uživati. Stripovi mogu biti i zabavni i korisni, kao i književnost, film, glazba i sve ostale umjetnosti.

Čitajući stripove upoznajemo se s njihovom čarolijom, otkrivamo njihove likove i svjetove. Strip je spoj slike i riječi, a po tome je vrlo blizak filmu i video-igrama.

Likovi koji su nastali u stripovima danas često dobivaju svoje filmske serijale.

Bez stripova ne bi bilo Supermana, Batmana, Wonder Woman, Spider-mana...

Stripove možemo i sami crtati. Iza svakog stripa stoji netko tko ga je smislio i nacrtao. Isto tako i ti možeš nacrtati svoj strip! Ovaj je priručnik napravljen da ti pomogne baš u tome. U njemu ćeš pronaći brojne savjete koji će ti olakšati crtanje prvog stripa. Ako ti crtanje stripova nije ništa novo, uz ovaj priručnik će tvoji stripovi biti još bolji.

Kod crtanja stripova nema razloga za strah. Uz malo truda i vježbe u njima će oživjeti tvoje ideje i priče.

Za početak ti trebaju ovaj priručnik, papir i pribor za crtanje.

Pa, krenimo!

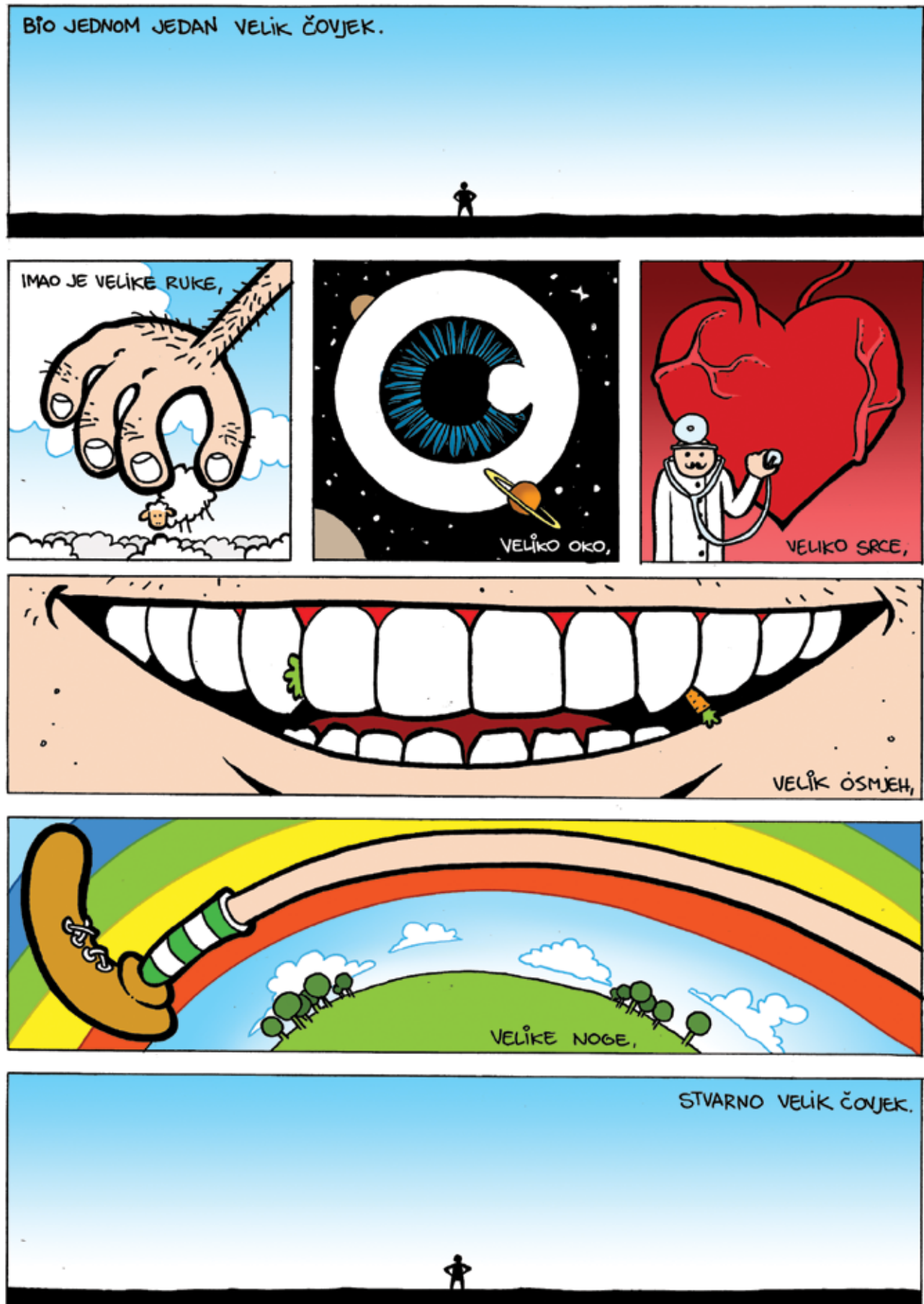
STRIP je niz sličica koje prikazuju neku priču. Sličice u stripu najčešće sadržavaju oblačiće s tekstom. Tekst u oblačićima predstavlja govor ili misli likova iz stripa. Strip mora imati barem dvije sličice u nizu. Riječ „strip“ dolazi od engleskog izraza „comic strip“ što doslovno znači „smiješna traka“.

KADAR je drugi naziv za sličicu u stripu. Najčešće je pravokutnog oblika. Kadar je uokvirena cjelina koja prikazuje dio radnje. Nizanjem više kadrova s lijeva na desno nastaje cjelovita priča.

PASICA stripa je niz kadrova stripa u jednom redu. U jednoj pasici može biti jedan cijeli kratki strip.

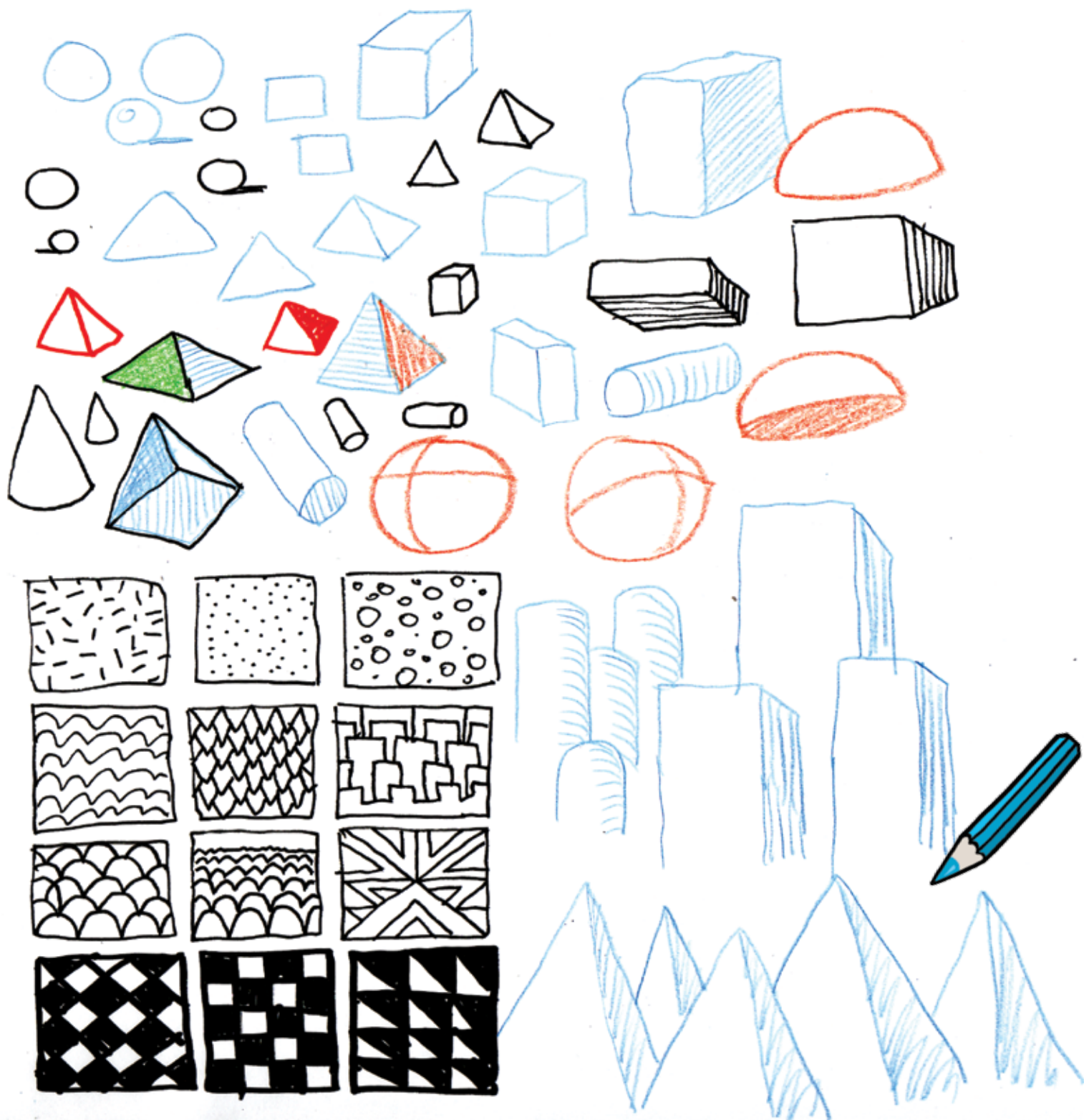
STRIP-TABLA je cijela stranica stripa koju čine povezani kadrovi.
 Tabla je najčešće okomita, ali može biti i vodoravna ili u obliku kvadrata.

šaranje

Prije nego što kreneš crtati moraš malo šarati. Šaranje je zagrijavanje za crtanje. Na taj način možemo provjeriti radi li nam sav pribor kako treba, koliko su debele linije koje crtamo, koje teksture možemo stvoriti... Dok šaramo na pamet nam mogu pasti i neke zanimljive ideje.

ZADATAK!

Vježbaj šarati i crtkarati oblike kao na ovoj i prethodnoj stranici. Pokušaj stvoriti i neke nove šare i oblike. Pritom koristi običnu olovku, drvene bojice, kemijsku olovku, flomastere.

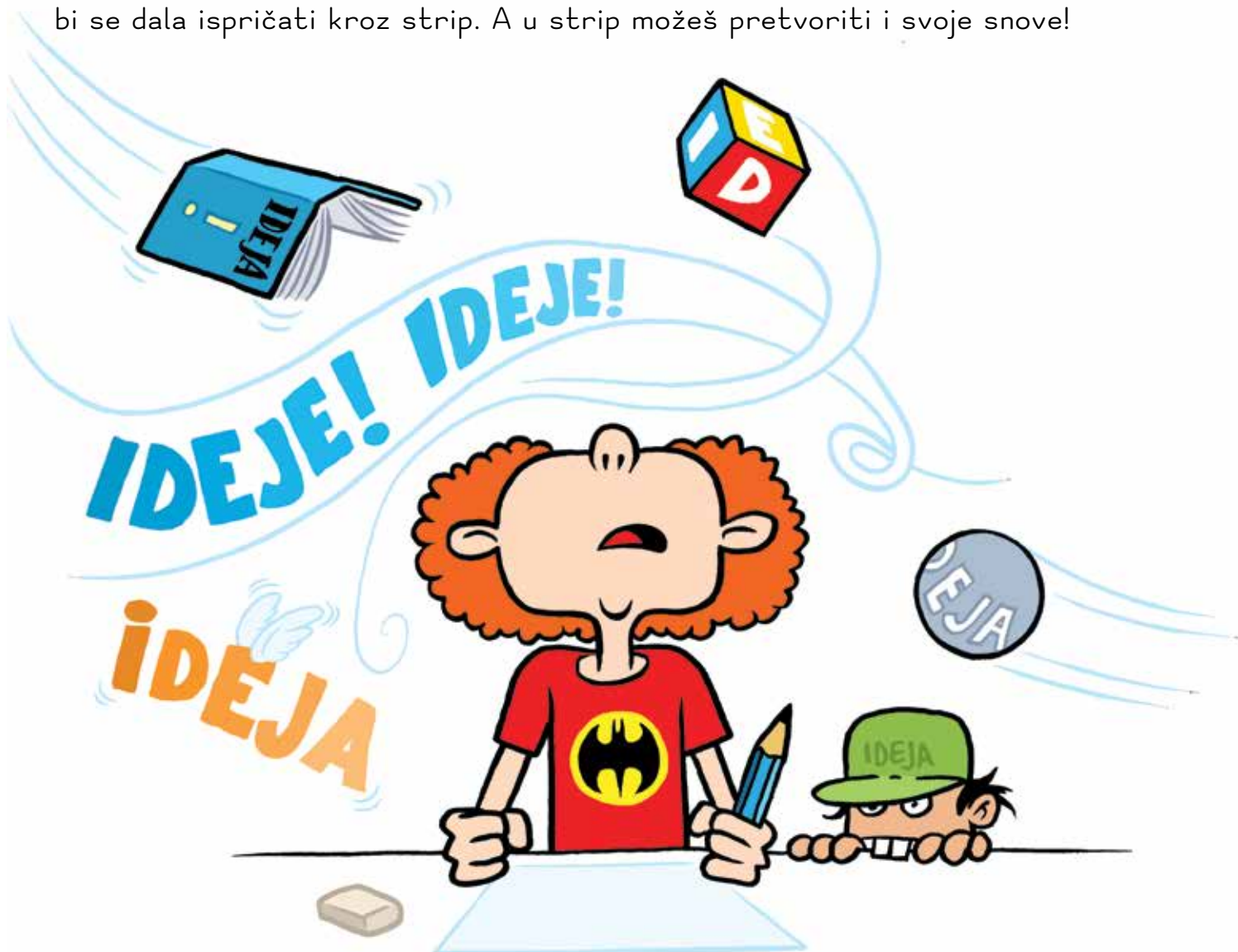
ideje

Od kud dolaze ideje?

Ideju možeš dobiti u bilo kojem trenutku. Dok se voziš u tramvaju, radiš sendvič ili dok se tuširaš. Bitno je da ti ideja ne pobjegne. Zapiši je ili nacrtaj što prije možeš, ali ne trči iz tuša ako je tamo nastala. Neke ideje će ti se kasnije činiti bezvezne, ali zbog onih dobrih vrijedi se potruditi i zabilježiti ih što više. Ako nemaš ideju nemoj bespomoćno buljiti u papir. Nemoj se ljutiti ako ne znaš što crtati. Ideje za priče dolaze i dok neobavezno crtkamo. Počni crtati bilo što. Šaraj! Kad-tad nešto će ti pasti na pamet. Za inspiraciju čitaj knjige, novine, časopise. Gledaj filmove i slušaj glazbu. Posjeti izložbe, šetaj prirodom, putuj, pričaj s bližnjima i, naravno, čitaj stripove. Neku postojeću priču ili pjesmu možeš izravno prilagoditi za strip. Iz mnogih romana i priča tako su već nastali filmovi, serije i stripovi.

Možeš se čak i udružiti s nekim tko će samo smišljati priče za tvoje stripove. U svijetu profesionalnog stripa to je uobičajena stvar. Tako ćeš dobiti svog scenarista.

Svatko od nas je prepun raznih priča. Sigurno imaš super-zanimljiva iskustva koja bi se dala ispričati kroz strip. A u strip možeš pretvoriti i svoje snove!

Scenarij je pisana uputa po kojoj se crta strip. Scenarij detaljno opisuje scene koje treba nacrtati kako bismo napravili strip. U nastavku je primjer scenarija za strip o snjegoviću koji se topi na suncu.

KADAR 01

SNJEGOVIĆ STOJI NA SNIJEGU. ZADOVOLJNO SE SMJEŠKA. NA GLAVI MU JE LONAC, U RUCI METLA. NOĆ.

KADAR 02

NA HORIZONTU IZLAZI SUNCE. SNJEGOVIĆ JE NEUGODNO IZNENAĐEN. U OBLAČIĆU JE USKLIČNIK.

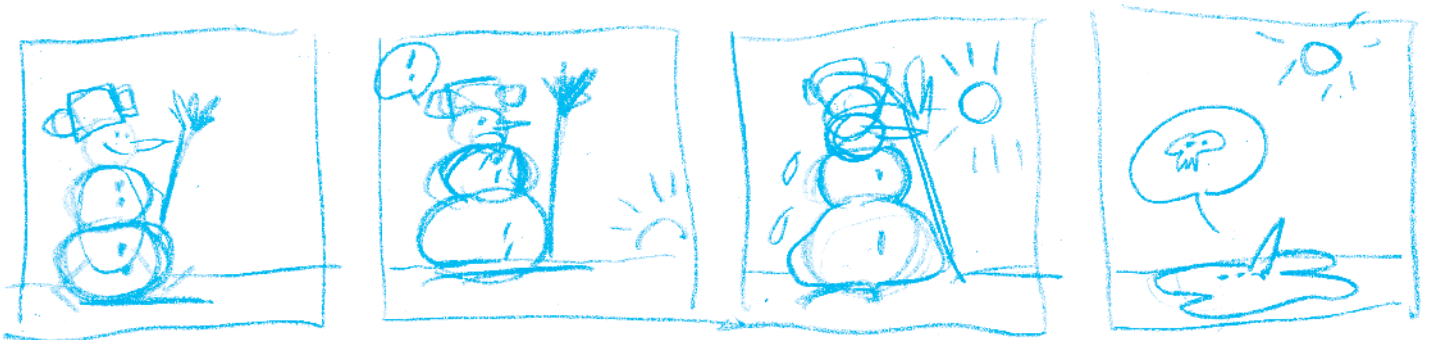
KADAR 03

SUNCE SE POPELO VIŠE. SNJEGOVIĆ SE POČINJE TOPITI.

KADAR 04

SUNCE JE VRLO VISOKO, U PUNOJ SNAZI. OD SNJEGOVIĆA JE OSTALA SAMO LOKVA VODE IZ KOJE VIRI MRKVA. U OBLAČIĆU JE ZNAK LUBANJE.

Crtač koji sam za sebe bilježi ideje i piše scenarije može napraviti brzu skicu kao uputu za crtanje stripa. Ta brza skica zove se još i „storyboard“. U nastavku je brza skica za naš strip o snjegoviću.

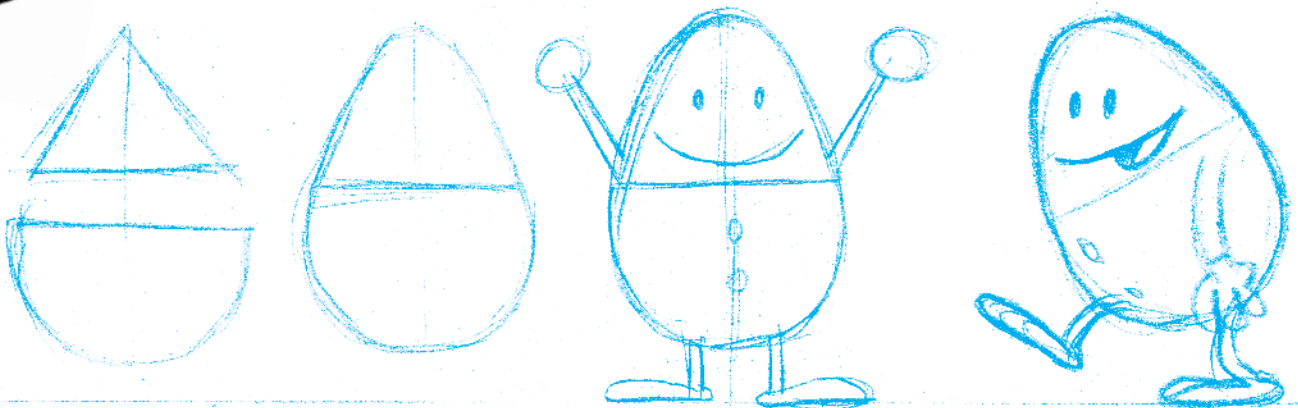
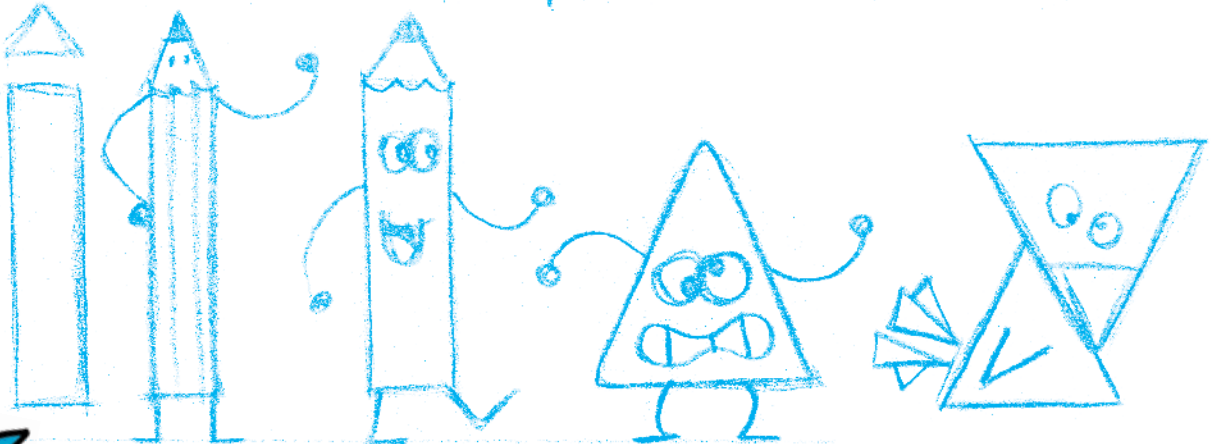
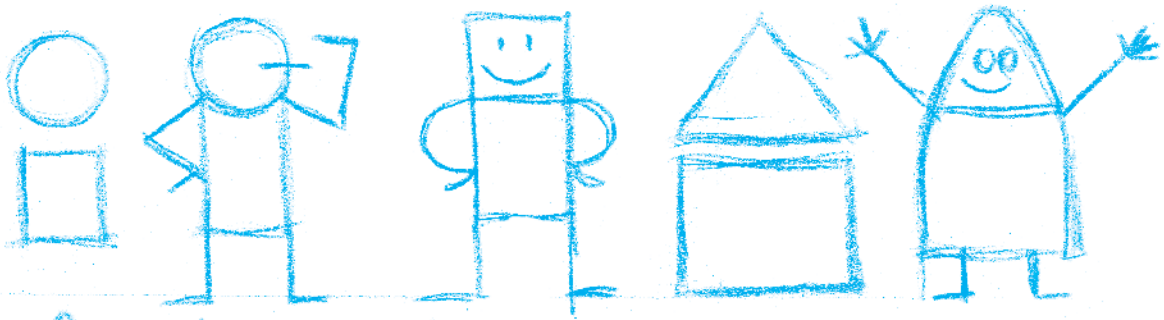

ZADATAK!

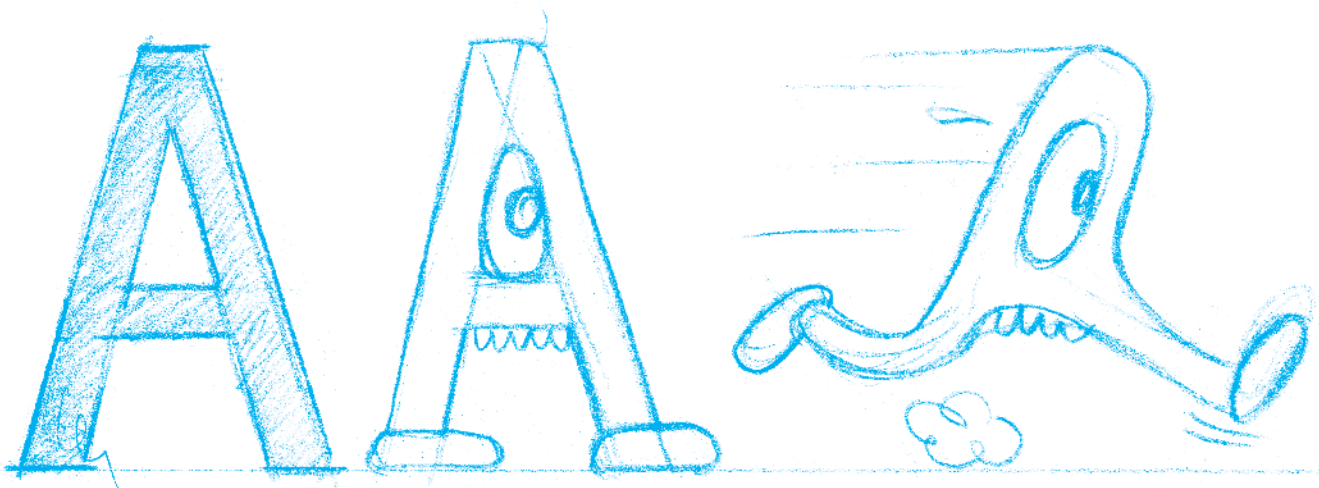
Prvo nacrtaj pasicu stripa o snjegoviću po gornjoj skici. Nakon toga izaberi neku kratku pjesmu ili priču koja ti se sviđa i prilagodi je za strip. Tekst pjesme može biti iz nekog glazbenog hita ili iz knjige poezije, a priča iz čitanke ili neka koju ti je ispričao prijatelj.

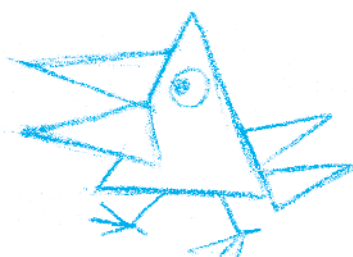
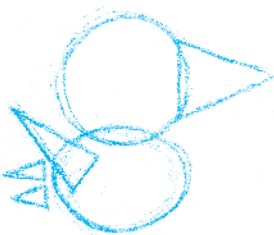
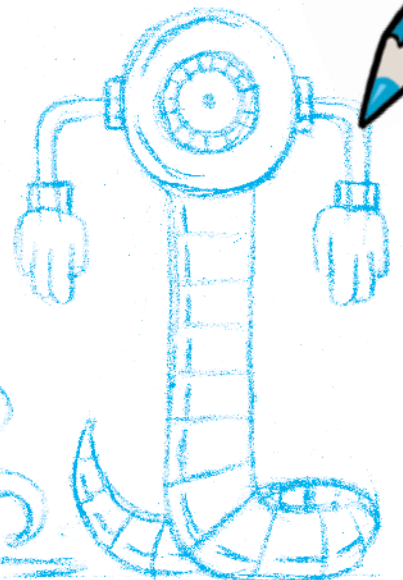
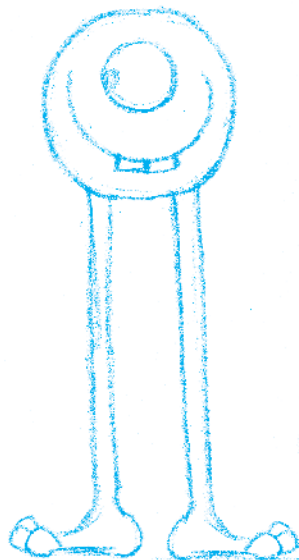
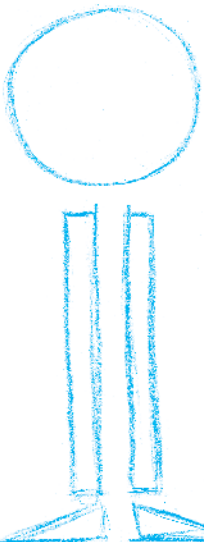
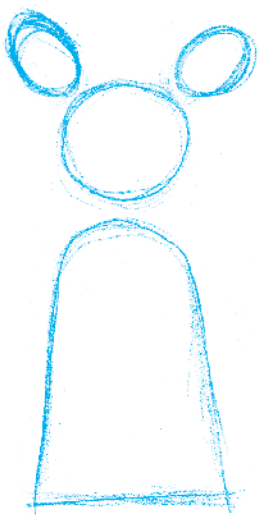

oblikovanje likova

Od najjednostavnijih geometrijskih oblika mogu se stvarati likovi s ljudskim osobinama. Probaj to isto i sa slovima.

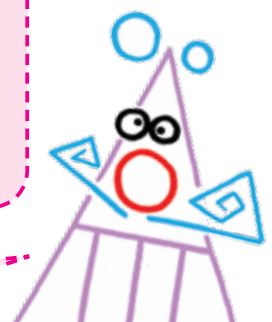

Eksperimentiraj dok stvaraš likove... Slaganjem od jednostavnih oblika, spajanjem dijelova raznih životinja i predmeta stvaraj neobične kombinacije. Igraj se beskonačnim mogućnostima mašte!

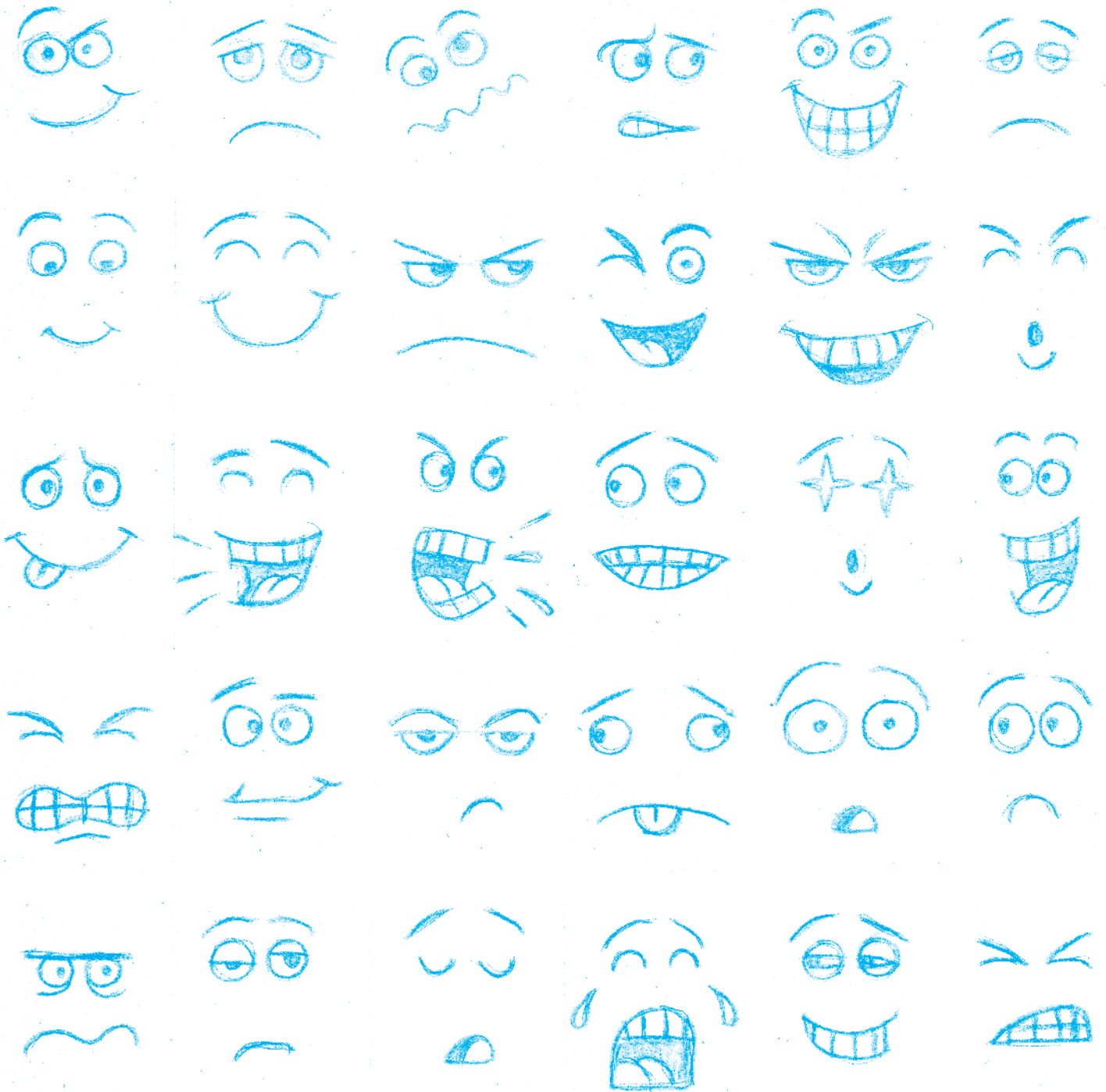
ZADATAK!

Nacrtaj novo biće tako da spojiš zeca, klokanu i kocku. Nakon toga smisli neku svoju kombinaciju ili neki potpuno originalni lik.

izrazi lica

Kako bismo ispričali strip-priču trebamo znati crtati razne izraze lica kojima ćemo prenijeti osjećaje likova. Budi sam sebi model! Glumi različite emocije izrazom lica pred ogledalom i skiciraj to. Također, na internetu možeš pronaći brojne primjere izražajnih portreta ljudi. Izraze lica možeš 'posuditi' i od drugih crtača, i tako učiti.

ZADATAK!

Na svojim likovima vježbaj crtanje izraza lica i emocija. Nacrtaj i neke izraze koje ne vidiš na ovoj stranici.

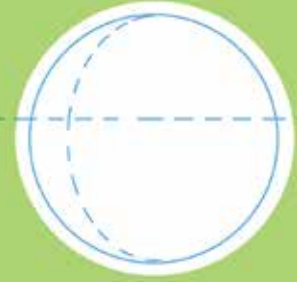
poluprofilu glave

prednja strana

desni poluprofil

lijevi poluprofil

prednja strana

desni poluprofil

lijevi poluprofil

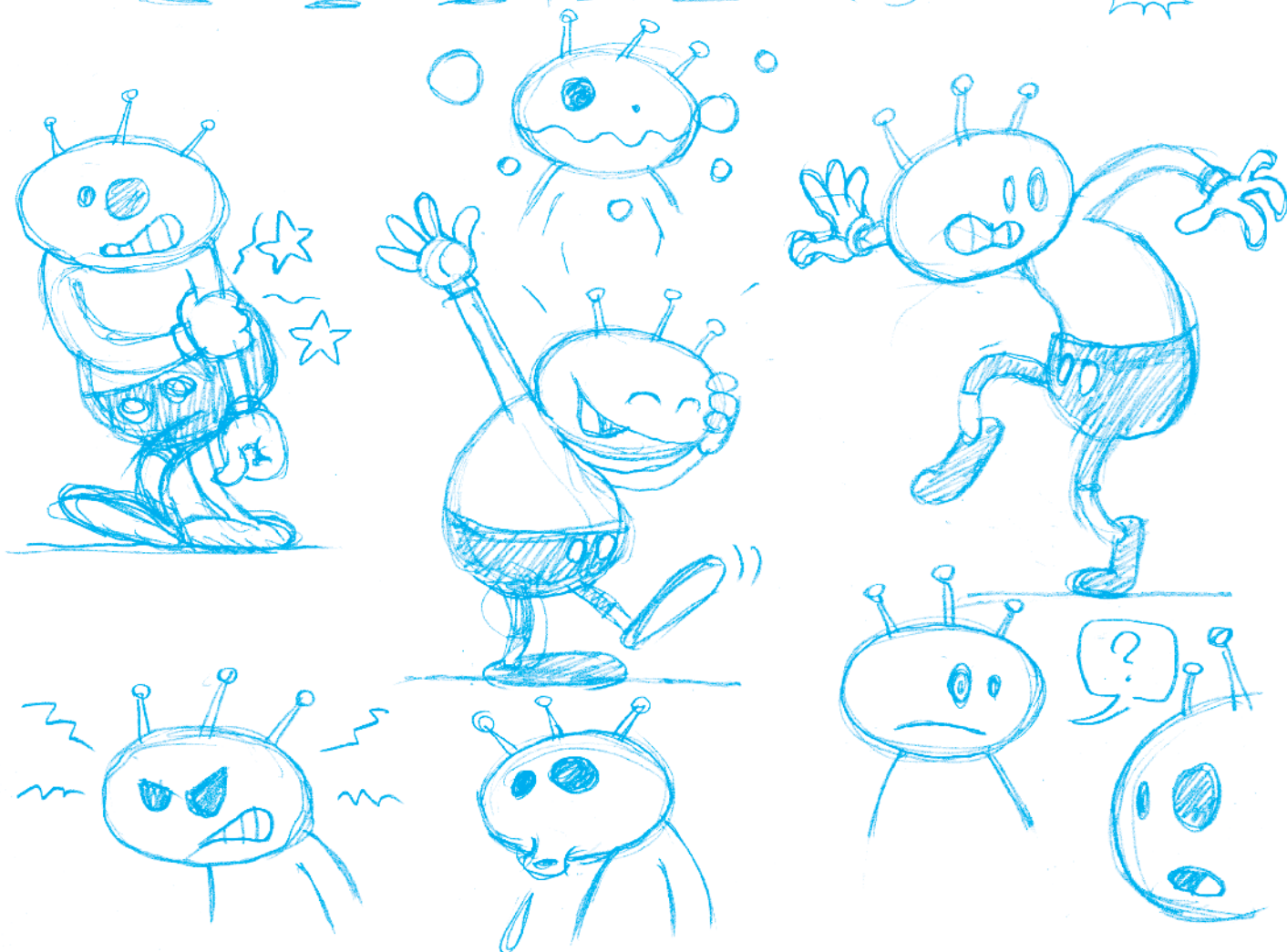
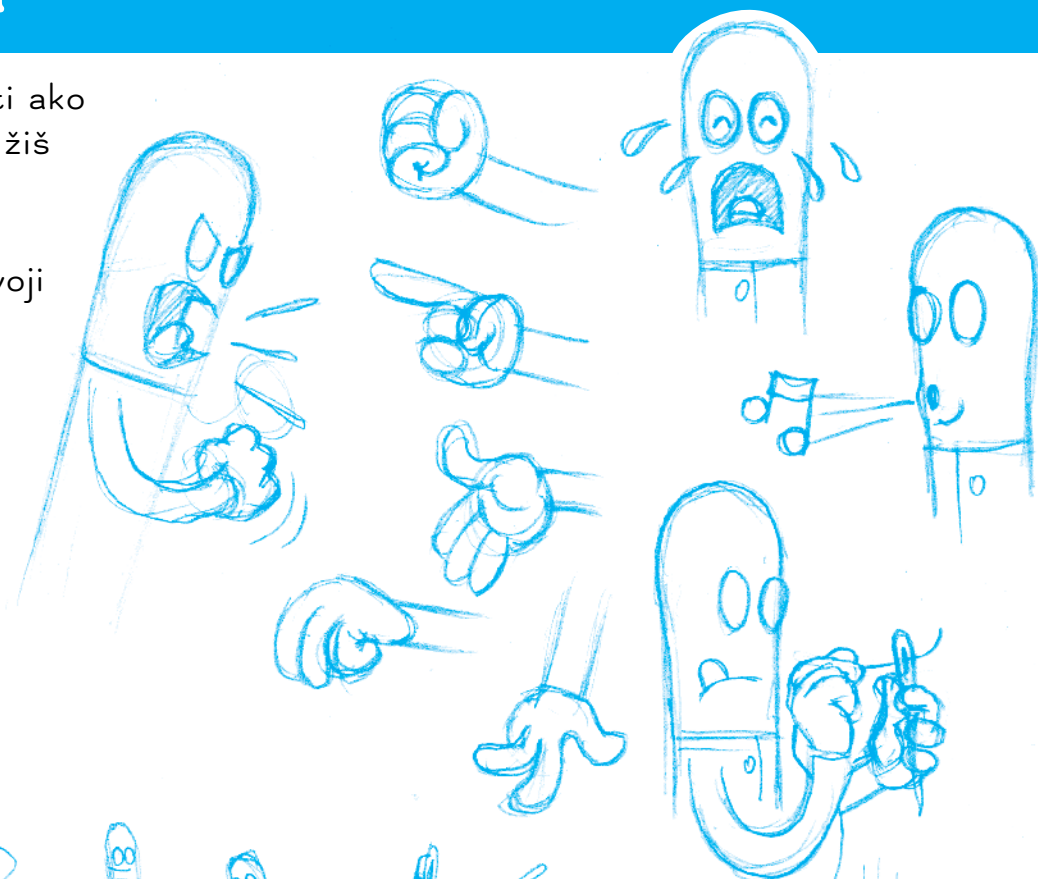

ZADATAK!

Osmisli svoj lik. Nacrtaj mu glavu s tri strane: s prednje strane, lijevi poluprofil i desni poluprofil.

govor tijela

Svoj lik ćeš unaprijediti ako mu uz izraz lica pridružiš i ostatak tijela za izražavanje. Za dobru priču važno je da su tvoji likovi dobri „glumci“ i da znaju dobro izraziti svoje misli i osjećaje, izrazima lica i pokretima tijela.

reference

Da bi jasno i uvjerljivo nacrtao svoje likove, životinje, predmete i sve ostalo dobro je poslužiti se primjerima iz okoline. Te primjere možeš crtati uživo, dok ih gledaš, ili ih možeš crtati prema njihovim fotografijama. Također, možeš ih crtati prema gotovim crtežima. Fotografije i crteže likova i predmeta koje bi htio nacrtati možeš pronaći na internetu, u knjigama i časopisima.

ZADATAK!

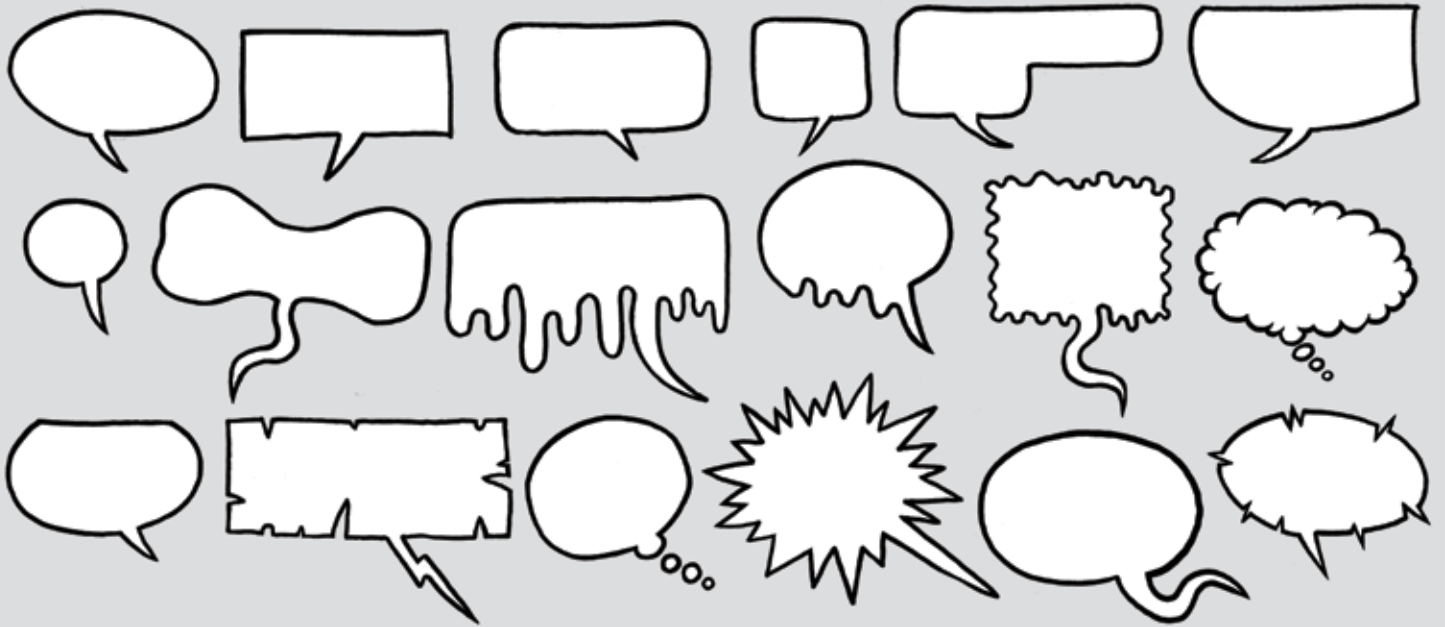
Nacrtaj nogometnu loptu, papagaja, šešir i vilicu po foto-referencama u ovom oblačiću. Nakon toga nacrtaj nešto po referenci po vlastitom izboru.

bla, bla, BUM-TRAS!

Riječi i rečenice koje izgovaraju i misle likovi u stripu smještaju se u oblačiće koji imaju strelicu ili mali repić. Strelica ili repić pokazuju u smjeru lika koji govori tekst. Ovisno o potrebi oblačići mogu imati različite oblike. Prvo napiši slova pa tek onda nacrtaj oblačić.

Za potrebe oživljavanja zvukova iz naše okoline koristimo ONOMATOPEJE. Eksplozije, udarci, zvuk motora, glasanje ljudi i životinja... Sve to možemo pretvoriti u glasovnu figuru. Glasne zvukove pišemo većim i debelim slovima, a tiše zvukove manjim i tanjim slovima.

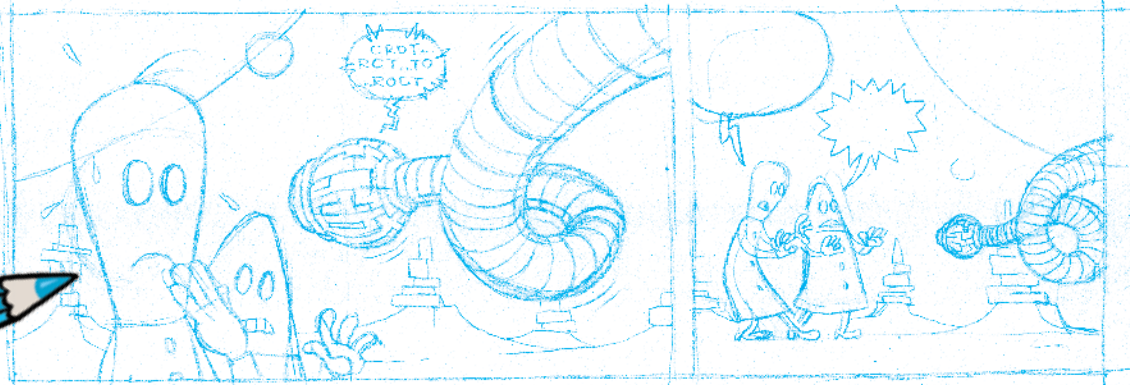
ZADATAK!

Nacrtaj scenu ili događaj u kojem ćeš iskoristiti tri onomatopeje. Izmisli svoju originalnu onomatopeju.

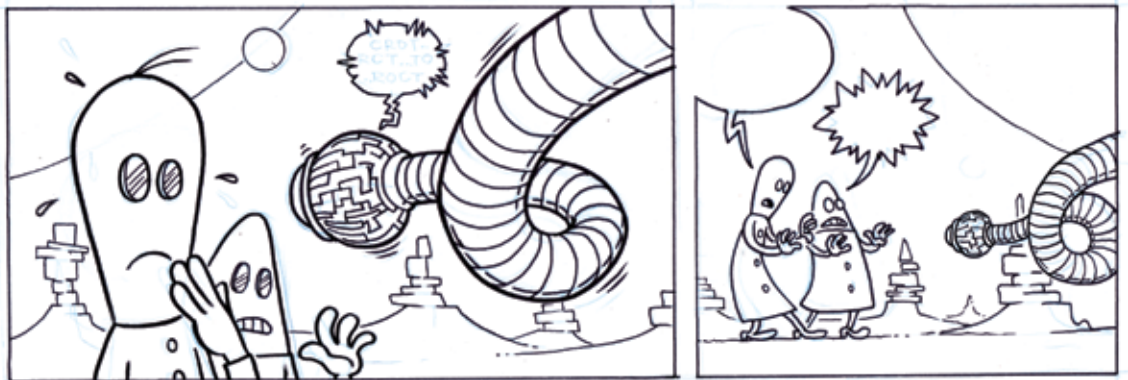

tuširanje

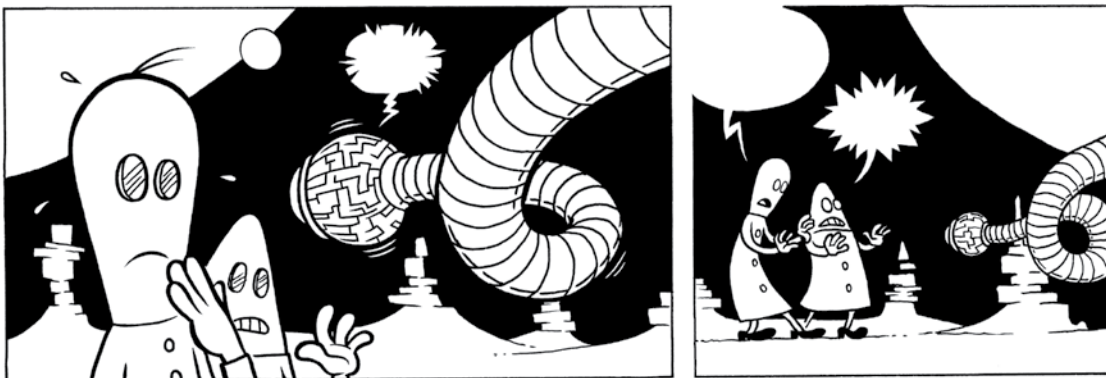
Tuširati strip znači prelaziti crnom tintom ili flomasterom preko linija crteža koje smo prethodno nacrtali olovkom. Pritom je važno da crtež olovkom bude što detaljniji, kako tušem ne bismo napamet crtali detalje koji nedostaju.

Za tuširanje možemo koristiti pero ili kist s tintom u bočici ili crni flomaster. Ako tuširamo flomasterom bolje je koristiti bezalkoholni flomaster jer njegova boja nema intenzivan miris i ne probija papir.

Tuširanje crteža nije samo prelaženje crnom linijom po crtežu nacrtanom olovkom. Neke linije treba nacrtati deblje, a neke tanje. Odgonetni u gornjem primjeru kada linije u tušu crtamo deblje, a kada tanje.

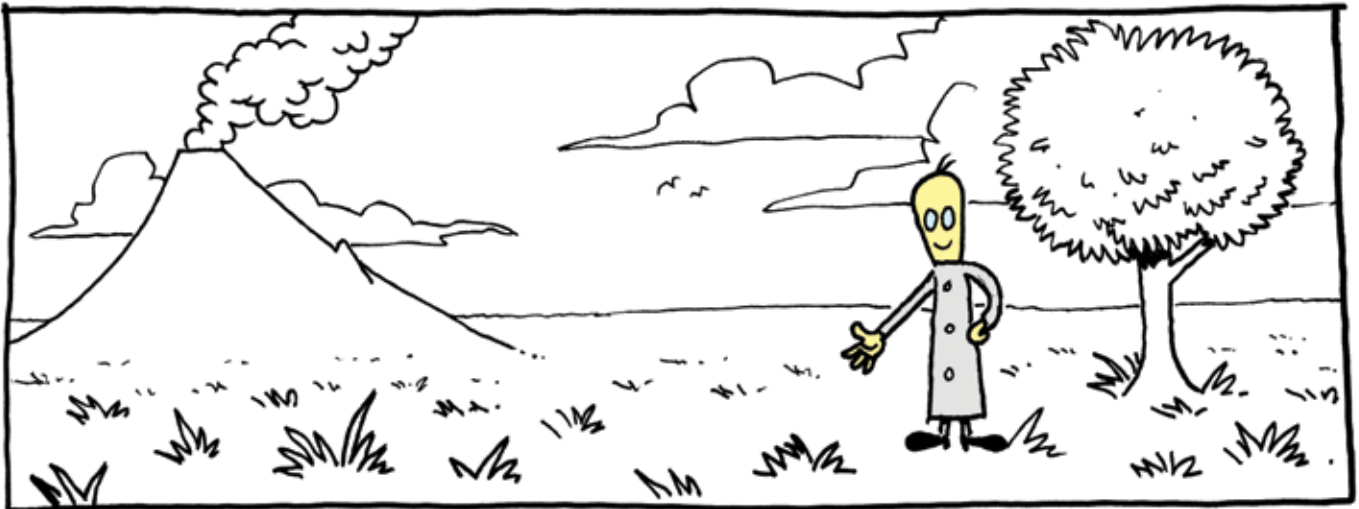

Ljepota crteža u stripu vidi se i u odnosima crnih i bijelih ploha. U gornjem primjeru je pozadina obojana crno, pa se likovi iz prednjeg plana bolje ističu

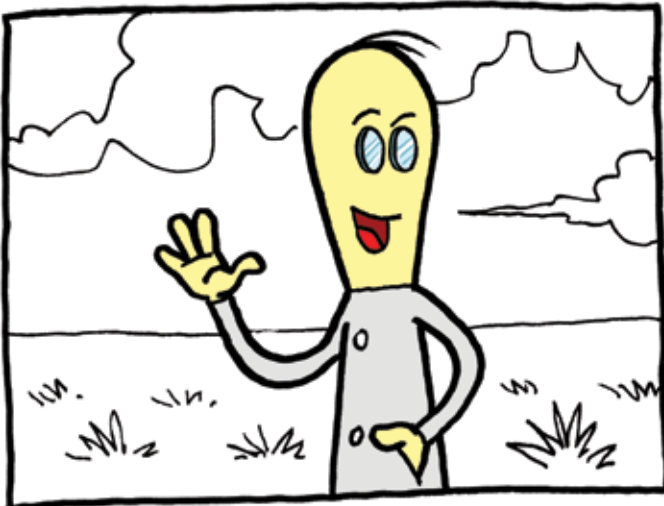
ZADATAK!

Nacrtaj uokvireni crtež (kadar) olovkom pa ga potuširaj koristeći pero i kist ili crni flomaster.

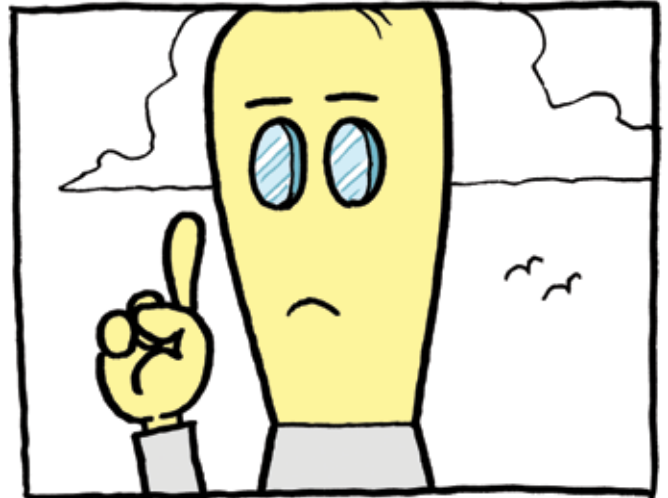

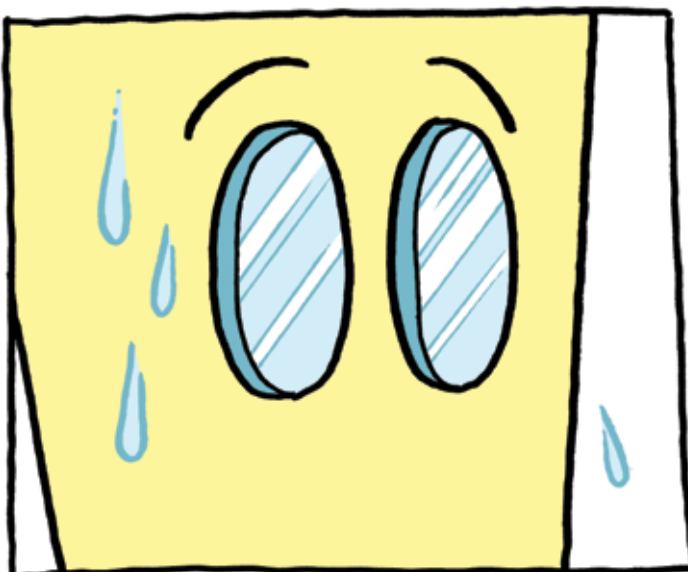
ŠIROKI PLAN ili **TOTAL** potpuni je prikaz mjesta radnje u kadru. Često se koristi za početak stripa kako bi se čitatelju prikazao svijet koji zauzimaju likovi priče.

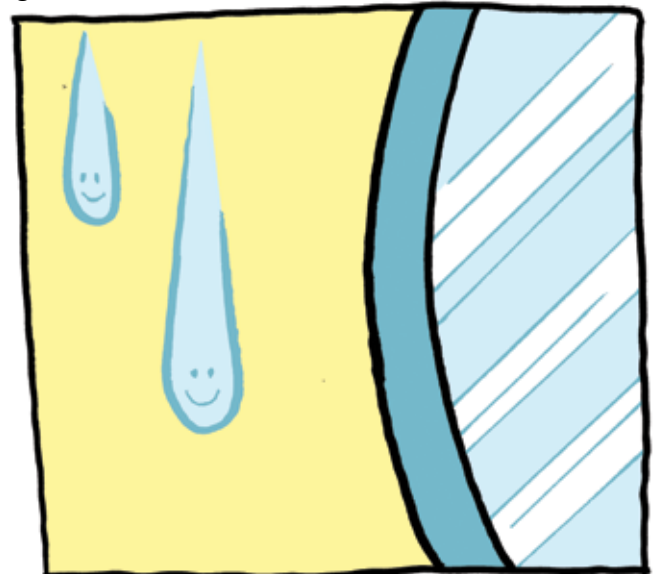
SREDNJI PLAN u kadru prikazuje lik od glave do pojasa.

KRUPNI PLAN u kadru prikazuje cijelu glavu lika, kako bi se vidio izraz lica.

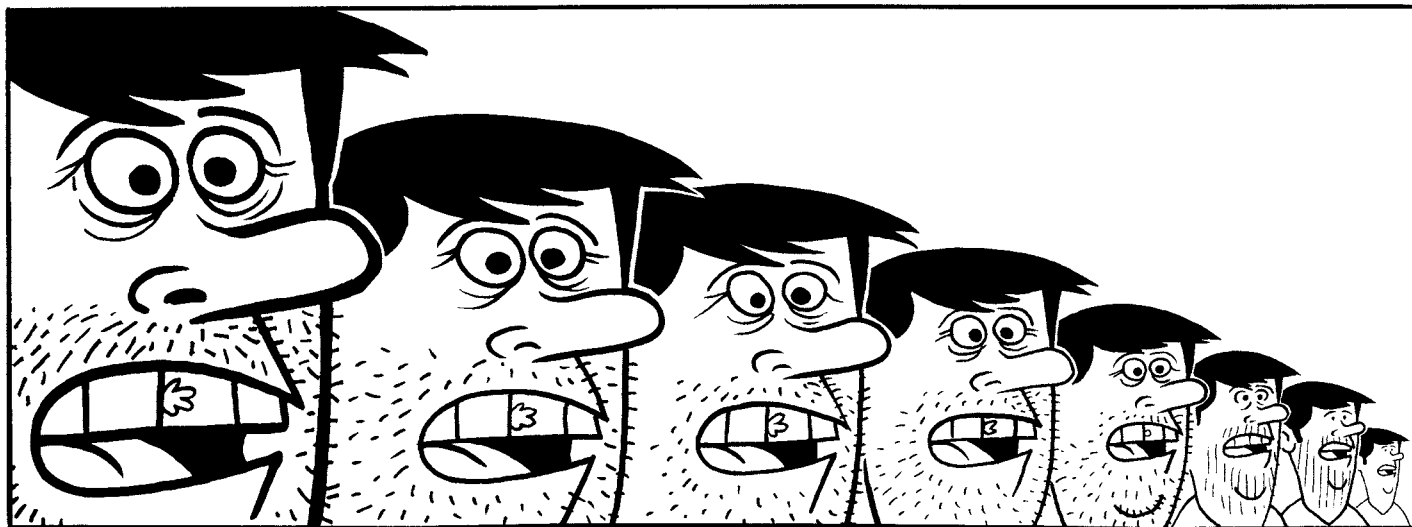
EKSTREMNO KRUPNI PLAN u kadru prikazuje jedan dio lica, najčešće oči lika.

DETALJ služi kako bi se pažnja skrenula na neku važnu sitnicu.

bliže - dalje

Kad je u kadru jedan lik bliže promatraču, a drugi daleko iza, taj se dojam može pojačati tako da se koriste različite debljine linija pri tuširanju. Ono što je blizu tušira se debljim, a udaljenije likove i predmete tanjim linijama.

O tome je li nešto bliže ili dalje ovisi i koliko će detaljno biti nacrtano. Krupni plan nam dozvoljava detaljniji crtež lica ili nekog predmeta. Pri crtanju krupnog plana lica možemo naglasiti trepavice, žilice u očima, bore i slično. Što je lik dalje u odnosu na oko čitatelja detalja je sve manje, ali dovoljno da lik ostane prepoznatljiv.

ZADATAK!

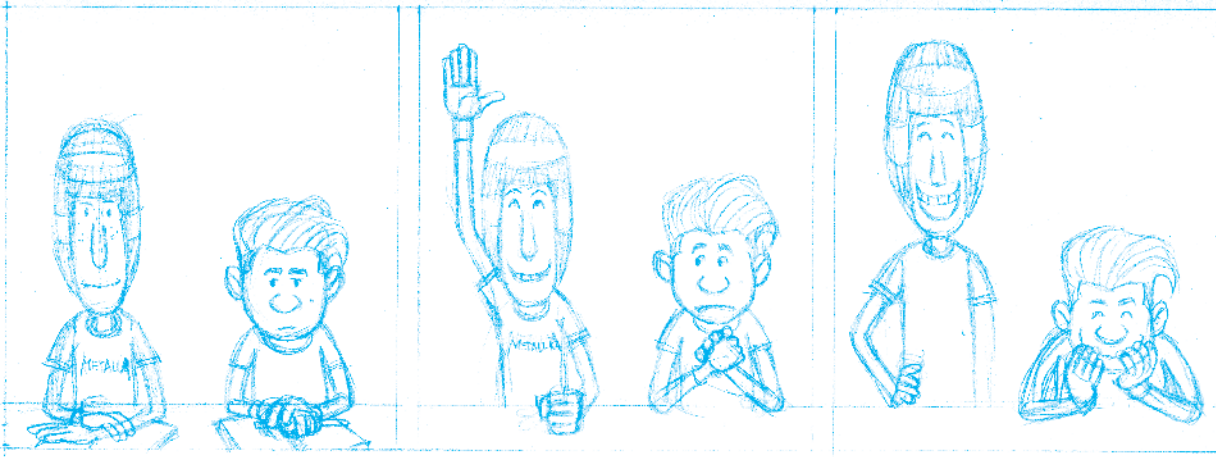
Nacrtaj scenu u kojoj se likovi i predmeti nalaze na različitim udaljenostima u odnosu na oko čitatelja. Potuširaj crtež tako da koristiš deblje linije za ono što je bliže, a tanje linije za ono što je dalje.

od skice do stripa

1. SMISLI PRIČU S LIKOVIMA I RADNOM, ZAPIŠI ILI SKICIRAJ UPUTE ZA CRTANJE STRIPA

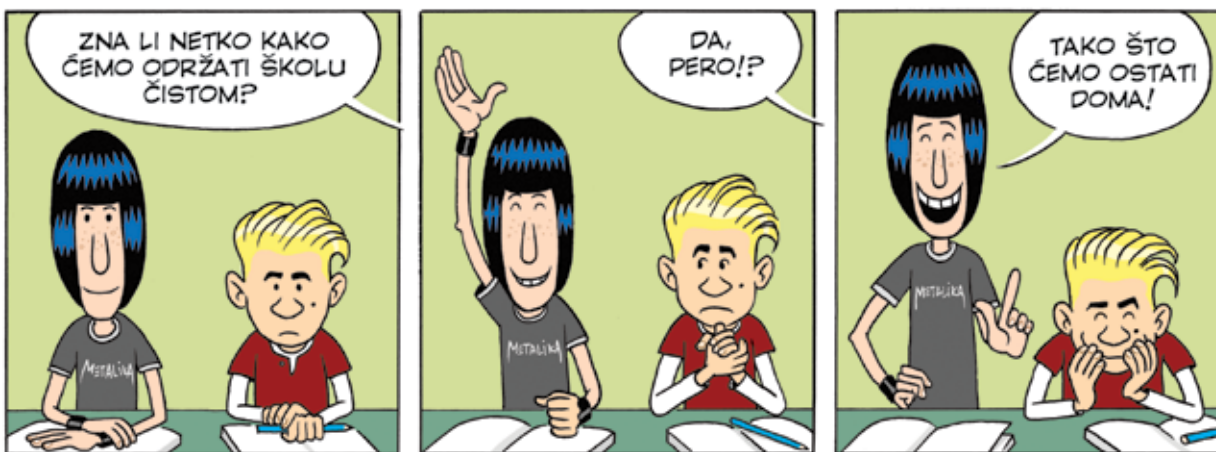

2. NACRTAJ SVE UREDNO GRAFITNOM OLOVKOM

3. POTUŠIRAJ CRTEŽ

ZADNJA KLUPA
CRTA: TICO

4. OBOJI CRTEŽ, AKO ŽELIŠ STRIP U BOJI.

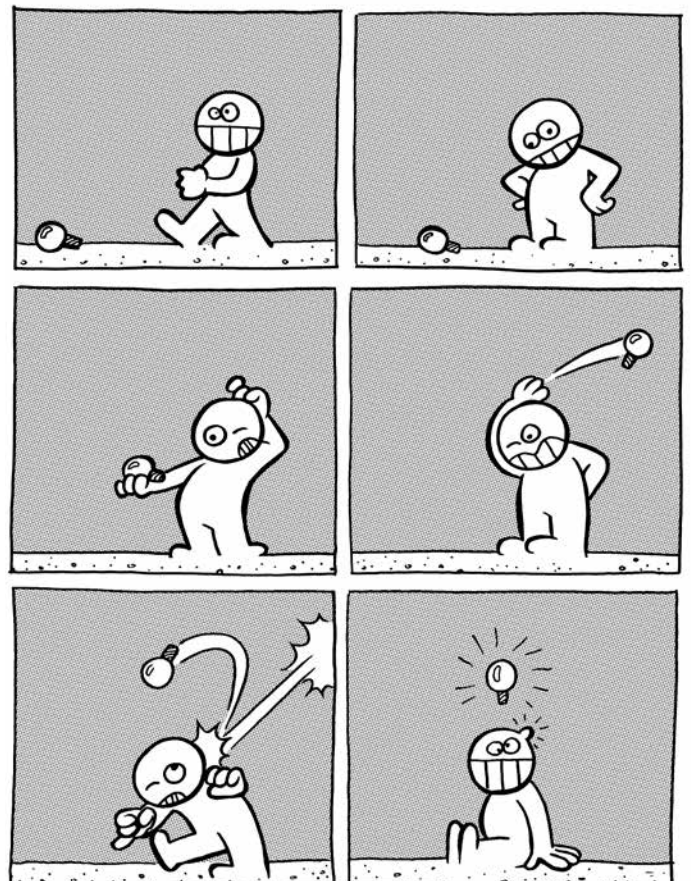
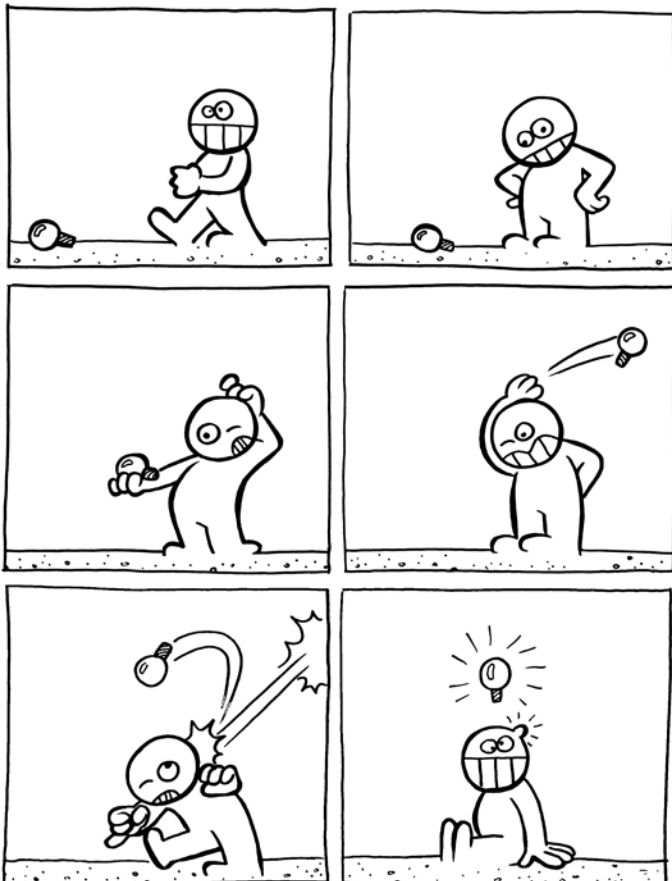
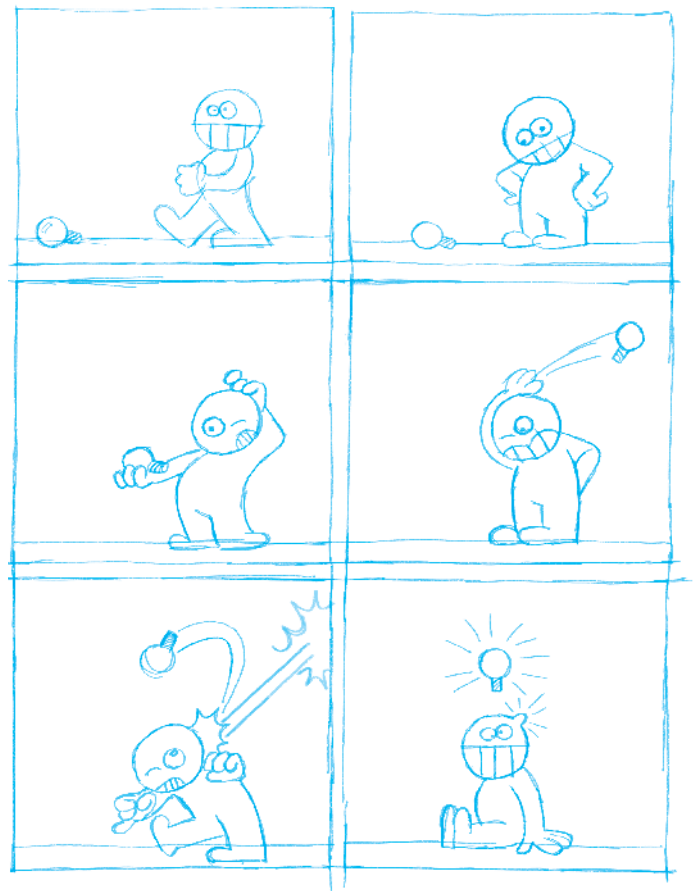
ZADATAK!

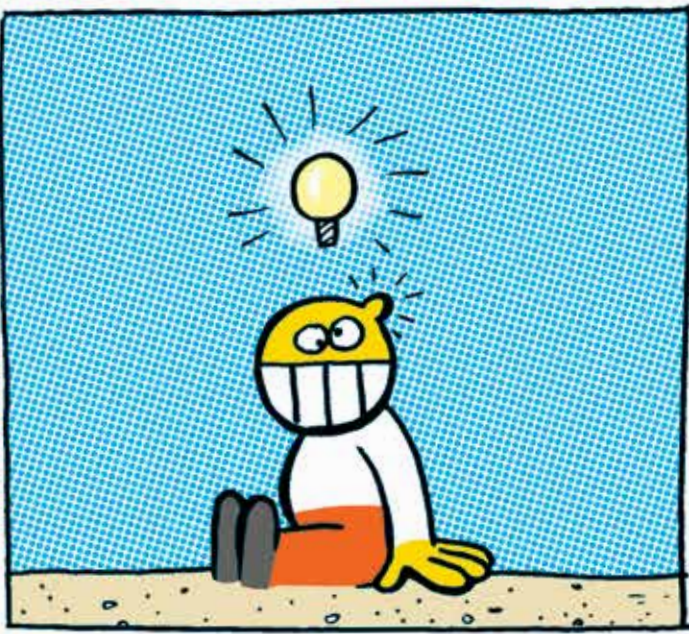
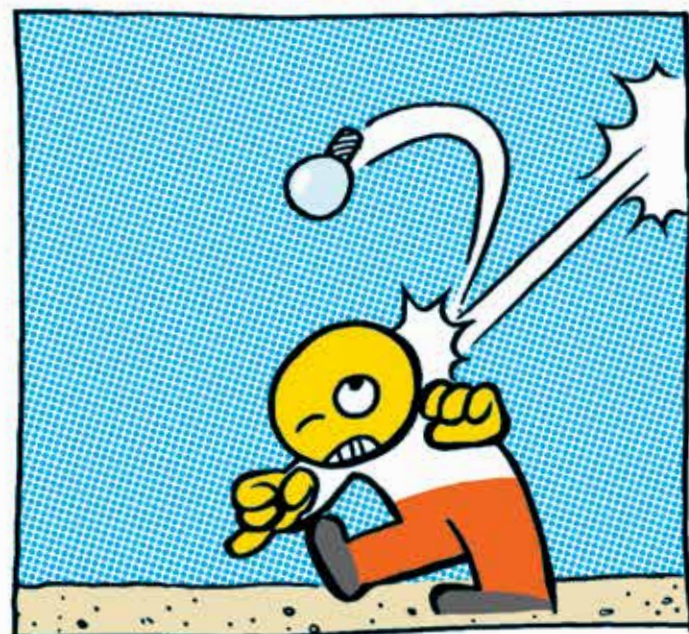
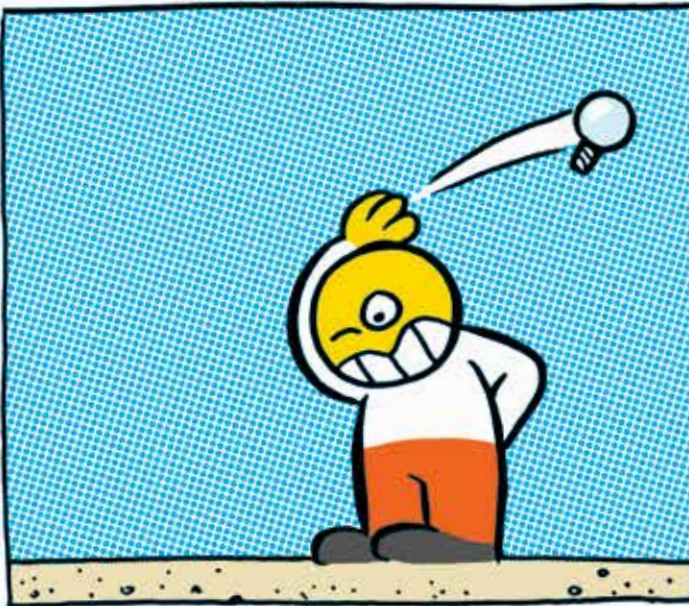
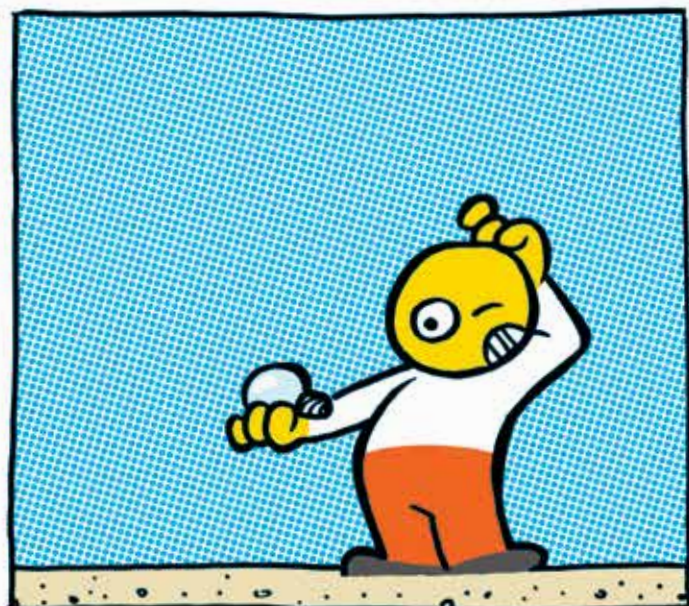
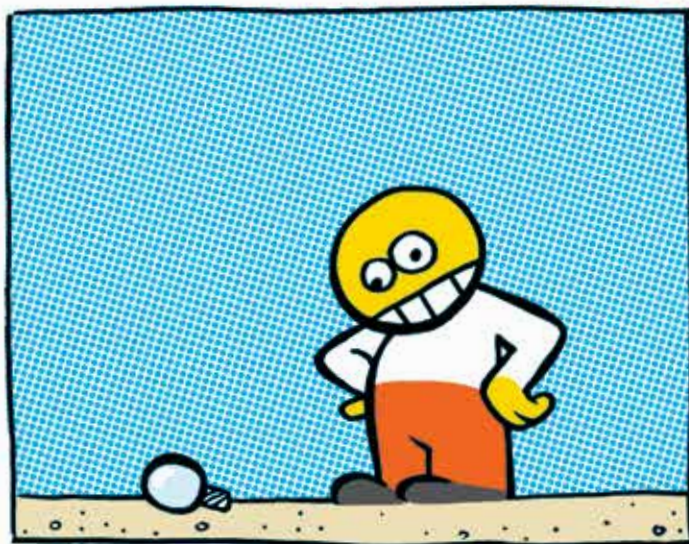
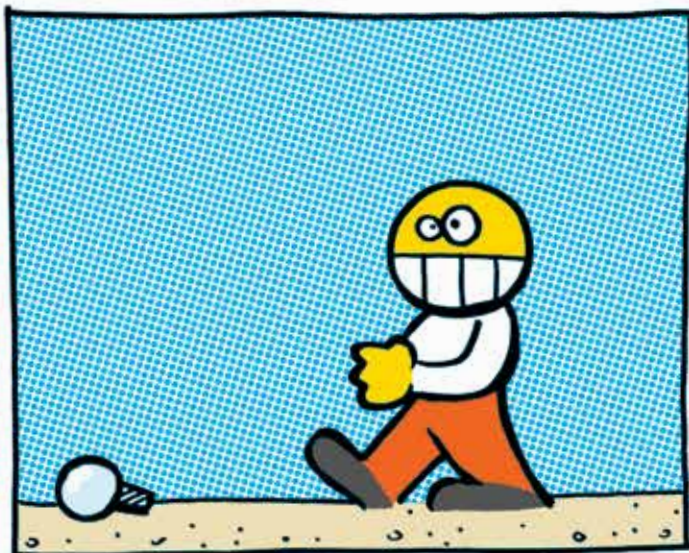
Sad već puno toga znaš. Kreni u izradu svog vlastitog kraćeg stripa veličine jedne pasice, po gore zadanim koracima.

od skice do stripa

!? Kako je prošlo? Po koracima za jednu strip-pasicu može se napraviti i cijela tabla stripa. Kao u ovom stripu o lampici...

ZADATAK!

Nacrtaj i ti ovu istu priču, ali s likom iz vlastite mašte i bolje.

strip zadatak

SCENARIJ

KADAR 01

MALI PUSTI OTOK S JEDNOM PALMOM. NA OTOKU JE PUSTINJAK. NA SEBI IMA PODRAPANU ODJEĆU, NEOBRIJAN JE I MRŠAV.

KADAR 02

S DLANOM IZNAD OČIJU, GLEDA U DALJINU KAKO BI PRIMIJETIO SPASIOCE.

KADAR 03

U DALJINI NA NEBU UGLEDA MALU TAMNU TOČKICU. POVESELI SE.

KADAR 04

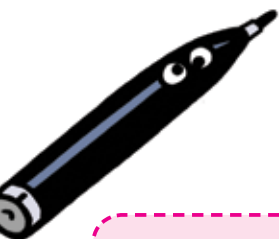
MALA TOČKICA SE PRIBLIŽILA I SAD IZGLEDA KAO ŠEŠIR, ALI JOŠ NIJE DOVOLJNO BLIZU DA BI PUSTINJAK PREPOZNAO O ČEMU SE RADI. SUMNJIVO I GLEDA U OBJEKT NA NEBU.

KADAR 05

KRUPNI PRIKAZ PUSTINJAKOVOG LICA. NA LICU MU SE VIDI KAKO JE PREPOZNAO O ČEMU SE RADI.

KADAR 6

IZNAD OTOKA JE VANZEMALJSKI LETEĆI TANJUR. NA DNU JE OTVORENA RUPA IZ KOJE SU SPUŠTENE VISEĆE LJESTVE. PUSTINJAK STOJI PORED PALME, SUMNJIČAVO GLEDA PREMA OTVORU IZ KOJEGA SU SPUŠTENE LJESTVE I NEODLUČAN JE DA LI DA SE POPNE.

SAVJETI ZA POČETAK

Pročitaj scenarij s razumijevanjem. Savjetujem ti da nacrtáš skicu priče, kako bi isplanirao crtanje stripa. Koristi se postavljanjem scene u kadrovima onako kako piše u scenariju i kako je najbolje za jasnoću priče. Strip mora biti jasno ispričan. Nakon toga precizno nacrtaj strip i kad budeš zadovoljan crtežom u olovci, crnim flomasterom potuširaj priču. Sretno!

KAD BI DRVEĆE HODALO

Kad bi drveće hodalo,
Šume bi se razilazile na sve strane.
Drveće bi hodalo,
A mahale njihove grane.

Kad bi drveće hodalo,
I parkovi bi šetali nedjeljom sa šetačima,
A možda bi i zaigrali malo s igračima.

Kad bi drveće hodalo,
Među pticama bi došlo do velike pometnje,
Jer bi i gnijezda krenula u šetnje.

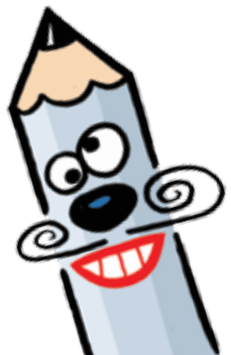
Kad bi drveće hodalo,
Ja bih pisao naranči sa juga,
Nek dođe kod mog bolesnog druga.

Grigor Vitez

SAVJETI ZA POČETAK

Pjesmu Grigora Viteza prevedi u strip-priču. Pročitaj pjesmu i skiciraj scene kako ih zamišljaš. Šaraj, skiciraj i isprobavaj. Budi hrabar! Osmisli scene i likove, isprobaj odnose bliže-dalje, koristi različite kadrove i ostala znanja koja si stekao u ovoj početnici.

kraj za novi početak

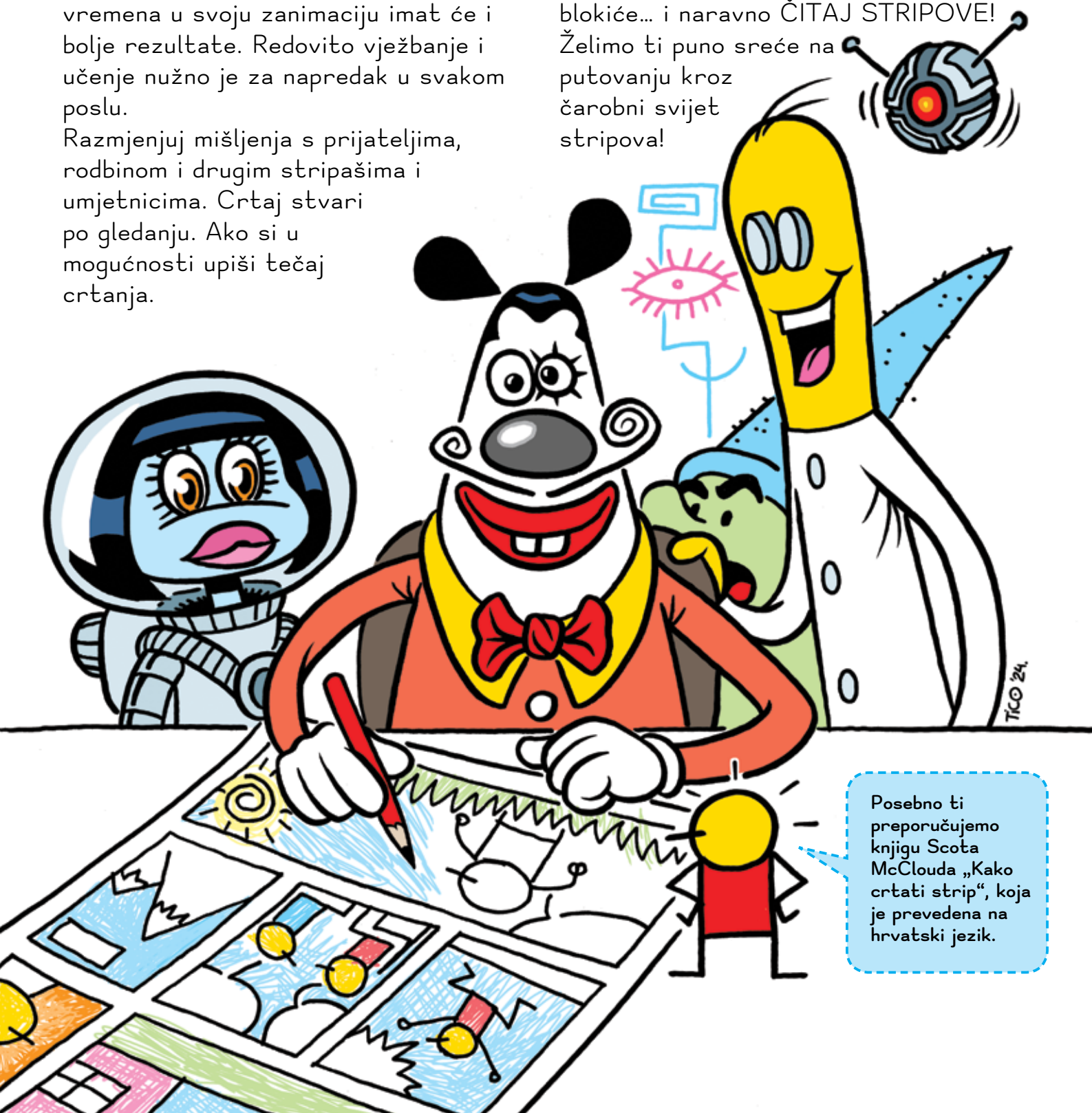
Čestitamo, to je to!

Ako su svi zadaci iza tebe možeš hrabro krenuti u avanturu crtanja stripova. Ne daj se omesti ili obeshrabriti. Samo mašta ti je granica! Ipak, još si na početku svoje karijere. Da bi bilo koji strip-majstor napredovao treba redovito crtati i čitati stripove. Tko voli ono što radi i ulaže puno vremena u svoju zanimaciju imat će i bolje rezultate. Redovito vježbanje i učenje nužno je za napredak u svakom poslu.

Razmjenjuj mišljenja s prijateljima, rodbinom i drugim stripašima i umjetnicima. Crtaj stvari po gledanju. Ako si u mogućnosti upiši tečaj crtanja.

Gledaj video-zapise na internetu u kojima vješti umjetnici obrađuju tebi zanimljive teme. Svijet je danas toliko povezan da skoro sve možeš pronaći na internetu. Na taj način možeš se povezati s velikim brojem ljudi koji imaju slične interese.

Crtaj i šaraj svakodnevno. Puni crtežima prazne papire, bilježnice, blokiće... i naravno ČITAJ STRIPOVE! Želimo ti puno sreće na putovanju kroz čarobni svijet stripova!

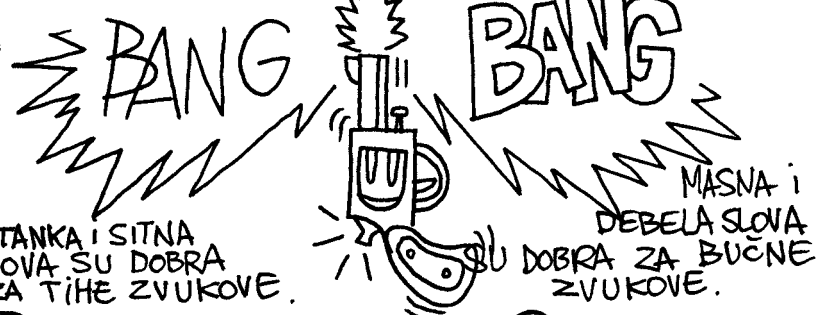
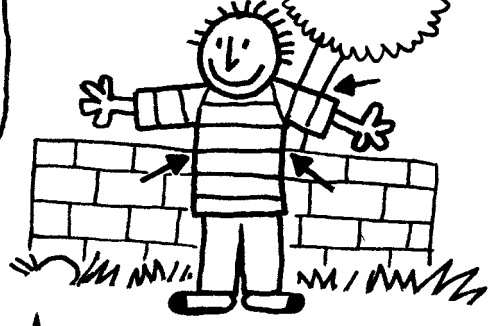
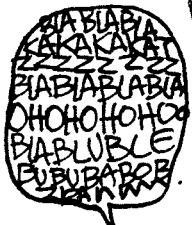
Posebno ti preporučujemo knjigu Scota McClouda „Kako crtati strip“, koja je prevedena na hrvatski jezik.

još savjeta za početak

PAZITE KAKO UPISUJETE SLOVA U OBLAČIČE OSIM ŠTO SVE TREBA BITI ČIČKO, MORATE PA...

...PAZITI DA VAM SVA SLOVA STANU U OBLAČIČ. PRVO UPIŠITE SLOVA PA NAKON TOGA NACRTAJTE OBLAČIČ.

PAZI DA TI SE NE POKLAPAJU CRTE IZ POZADINE S PREDNIM CRTAMA

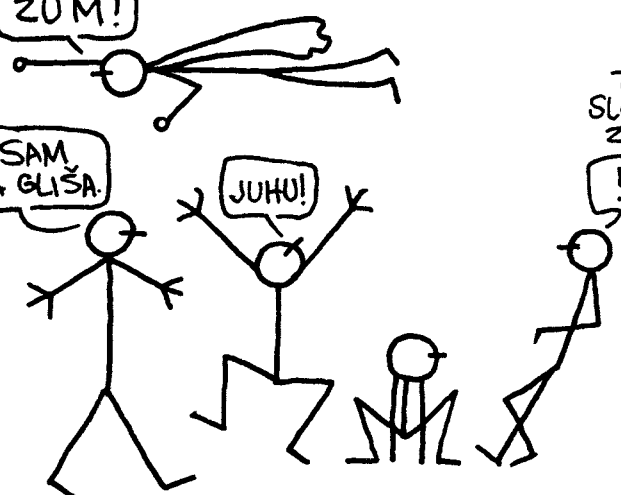

ZUM!

JA SAM ČIČKA GLIŠA.

JUHU!

!

SA TAKOZVANIM STICKMENIMA MOŽETE NACRTATI JEDNAKO DOBRU PRIČU KAO I SA REALISTIČNIM CRTEŽOM.

VJEŽBAJTE CRTANJE RAZLIČITIH POZA SA STICKMENIMA (ČIČKA GLIŠAMA).

KORISTITE SLOVA ZA CRTANJE. SLOVO G ZA OBLAKE NPR.

NJEŽNO CRTAJ OLOVKOM PO PAPIRU. AKO PREJAKO STIŠČEŠ OLOVKU NEĆEŠ MOĆI GUMICOM OBRISATI GREŠKE.

ZATO, NE ORI OLOVKOM PO PAPIRU!

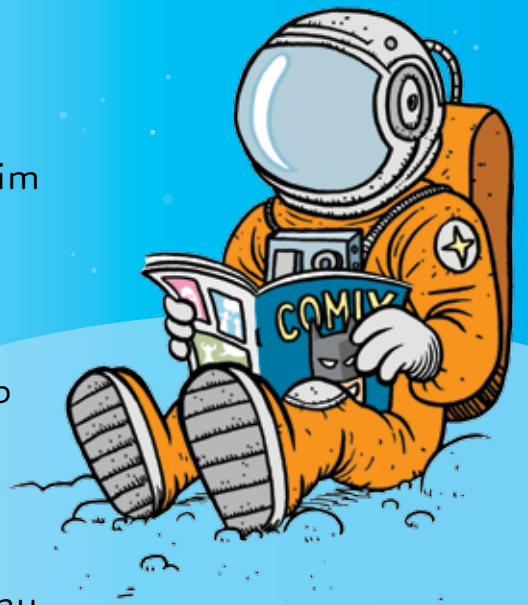
PROJEKT „STRIPONAUTI“

Projektom „Striponauti“ omogućava se pristup stripu djeci i mladima s razvojnim teškoćama poticanjem razvoja njihove vizualno-narativne pismenosti i osiguravanjem dostupnosti stripa toj ciljanoj skupini.

Cilj Projekta ostvarit će se obogaćivanjem knjižničnih fondova Centra za odgoj i obrazovanje Slave Raškaj Zagreb, Centra za odgoj i obrazovanje Dubrava i Srednje škole - Centra za odgoj i obrazovanje kvalitetnim stripovskim naslovima.

Provedbom radionica izrade stripa i objavljivanjem prilagođenog priručnika za izradu stripa podržat će se razvoj vizualno-narativne pismenosti korisnika Projekta. Pored toga, u trima partnerskim ustanovama provodit će se aktivnosti Kluba ljubitelja stripa „Striponauti“ i druženja s predstavnicima lokalne strip-scene s ciljem poticanja interesa za strip kao narativni medij, ali i za stripovsku kulturu općenito.

Pored izravnog pozitivnog obrazovnog i rehabilitacijskog utjecaja na ciljanu skupinu jedan od ciljeva Projekta je i podizanje svijesti u javnosti o vrijednosti stripa kao samostalne umjetničke forme.

<https://www.facebook.com/striponauti>